

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

# ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

—Στην «Αριμνή»...

Έτσι λέγονταν μιά αναδιπλασία της γής, που γύριζε στο γυρογάλι και χινότανε μέσα στη θάλασσα, βαθείά, σχηματίζοντας έναν δέυ λοφίσκο, άπάνω από τ' άριμνά και βαθύχορμα νερά.



Στο πανηγύρι...

Έκει άπάνω, στην κορυφή, χτίσανε, στά χρόνια τά παλιά, μιά εκκλησίτσα, που βασιτούσε άνω, άν και γέριχη, και στις άριμνές και άτελείωτες του πόντου ύψιστες και στού χειμώνα τις βροχές, τ' άνεμοδορασίματα και τούς κατακλιωσίους.

Ποιού την χτίσανε, εκεί στην έρημιά, και ποτέ, κανένας δέν θυμάται πιά ! Κανείς δέν ξέρει τίποτε, καμιά γραφή δέν τό ακολουθεί ! Μόνον άπό προσάπλο στον παππού κ' άπό παππούδες ό πατέρες και παιδιά, ξένινε ό λόγος πώς ή εκκλησία λέγεται της «Παναγίτσας της Παλιές» και ότι άπό τά χρόνια τά παλιάά α γνόταν εκειτέρα, κάθε Παναγιάς, τό Δεκαπενταήροστο, μεγάλο πανηγύρι, που κ' άκούμα γίνεται.

Όλο τόν άλλο χρόνο κανένας δέν πατοΐσθε στην εκκλησίτσα τη μικρή, γιατί ήτανε μικρούά άπό τις χώρες κ' άπό τά χωριά και έρχότανε άποΐσθερα πολύ άπό τό μεγάλο δρομο. Βάρκα δέν έπλενε εκεί, γιατί τό χτισόσαν τό μέρος εφορστάς ό άνεμος, ούτε και βουκάς έβγινε, για ή άπάνω στον άνεμοζυλιωμένο βράχο δέν ήτανε γυροζωμένο άλλο τίποτα, παρά ρείκια, θαλασσόρεικα, ξεράγκασθα γαλαζωπά και λίγες άριμνιές...

Έτσι, τό εκκλησίτσα όλο τόν χρόνο ήταν άλειτούργητο.

### Χωρίς καντήλι και κερι, χωρίς παπά και διάκκο.

Ό ήλιος τό φωτίσε μονάχα την ημέρα, άπό όλες τις μεριές, σαν να τό λειτουργούσε, ό άνεμος τή φέλιαν ήπριά και τά κίματα, κίματα πελώρια, έβγινε στα πόδια του, σαν να τό προσκινόσαν. Τή νύχτα άνάβανε τά άστρα άπό πάνω του, σαν χίλια - μύρια καντήλια !... Άλλά τό ερημοκλήσιόα τουτό τό Βυζαντινό, έλε και κάπ τό παράξενο άκούμα.

Έσπερινός, την παραμονή της Παναγιάς, δέν γινότανε εκεί. Ό έσπερινός φελόνταν την άλλη μέρα, άνήμερα της Παναγιάς, στον δρομο, και συνεχίζότανε έπειτα ή λειτουργία. Λέγαν άκούμα ό γέροι και τό πιστεύανε άπό γεννά ό γεννά και ό νεώτεροι, πώς τη νύχτα της παραμονής, ξημερώνοντας της Παναγιάς, όλα τά δένδρα και τά κλαριά, σε μιά ώρα που κανείς δέν ξέρει, σκόδιανε και προσκινόιντε τρεις φορές την Παναγία και μένονε έτσι ομαχμένα λίγη ώρα.

Και σαν τελειώσανε τά δένδρα, έρχονται τά ζωντανά τά άγρια της γής, όλα μαζί, σαν να μή τά χωρίη τίποτα, ό λύκος με τ' άγριόγινδο κ' ή άλεπού με τ' άγριοτερστέρι, και προσκινόιντε κ' αυτά. Κ' έπειτα σούφνονται τά έρπετά και στέκουν σαν Ξυλοσάμενα τά μαμούνια, που βγαίνουν άπό τά κατάρβατα της γής. Και καταλαγιάζοντε τά κίματα και βγαίνουν άπό τά κατάρβατα της γής. Και καταλαγιάζοντε τά κίματα και άνηγα τετραπόδα και σερετά, δένδρα, φυτά και κίματα, σιαρίδες και ντελίφια, προσκινόιντε τη μάνα του Θεού, στη μακαρία κόμψή της.

Και σαν ό ήλιος βγή και φωτίσει τη γή, όλες αυτές της εσθεβείας ή σκιές και τά φαντάσματα της πίστωσης, ίσογορούνε και παραδίνετα στους άνθρωπους πιά ή ερημοκλήσιτσα της Παλιές !... Άλλά την τρίτη μέρα, σαν γύριον ό άνθρωποι, τά άνηγα πάλι κλίνοντε και προσκινόιν τό βράδυ και τά θηρία πάλι έρχονται και κάνουνε μετάνοιες...

Αύτά μου έλεγε στο δρόμο ό Γέρο-Τάσσης, ό παλιός άγροφύλακας και πολεμιστής του Μακεδονικού άγώνος, ό καλός, σαν πηγίναμε μαζί στην

Χωριάτσους με πλουμιστά φορέματα...

«Αριμνή». Πηδώντας, κατεβήκαμε άπ' τούς κρημμούς κ' άπό τις σάρες τού άντικρηνού βουνού κ' διαβήκαμε έναν κάμπο, πλατό κ' άνοχτό, για νά διασελιώσουμε ένα χωματοδούνι και νά πάρουμε κάποιον τόν που πέτρινο λαμό, που εισχορούσε στη θάλασσα κ' άνέβαινε σιγά - σιγά άπάνω στο λοφίσκο τόν τριγωνικό, που ήτανε τό εκκλησίτσα.

Γεμάτη άγκάθια ήτανε ή άπλωσιά, Ξερή ή γής, μαρούτι και εσοκλίμπρας, με πράσινα χλοριά, τ' άγκαστοτά της φύλλα, κ' δόλγυρσα τών λουλουδιών τους τά λοφία, τά θυσανοτά, χαμόντοσαν, σαν να γιορτάζανε, στον ήλιο !...

—Πούθε άντλόν τη δροσιά τους, γέρο-Τάσση, που βρίσκονε τις άμορφές και τά χροιά τών λουλουδιών μετάξια τους, ρώτησα τόν παλιό πολεμιστή, μέσο σε τούτη την άνυδρία και στην τούση Ξηρασία, που κοινοΐουνε να γίνονε και τό στοργάριμα άκούμα σαν άσέβστης, άπ' τη ζέστα !...

—“Α, για τούς άσσοκλιωσιούς μου λές ; μου λέει ό γέρο-Τάσσης. Θάμωρε, σαν γυροΐσιμε, να σοΐ την τώ τήν ιστορία τους. \*\*\* Χωριάτσουδες, με κεπτιές ποδιές...

Τί άμορφα άπάνω στην «Αριμνή» !... Φύλλο δέν κοινοΐουταν κ' ή θάλασσα άπό κάτω ήτανε γαλάι. Βότσαλα και χοχλιαδάκια, άσπρα-Ξέξασπρα, γέμωσαν την παραλί, καθαρά κ' άστρατερά στον ήλιο. Καθουράκια άνάδεναν μέσα στο νερό. Σμήνη άπό ψαράκια, μικρούλια, τόσα διά, σαν κεντηράκια, έρχότουσαν άπό μέσα άπό τά βάθη της θάλασσας. Τά βαθυγάλανα και τά χρυσόσκια στεγνόταναν λίγο, σαν προσαντητόν εύλάδικα γασάδια, που σταματοΐσαν να προσεγγήσουν, και έπειτα κάνανε δλα μαζί μιά μικρή, άνεκαίσθητη στρωφή, και χινόνοταναν στα βάθη...

Χοχλιδία, κοράλλια και πορφύρια, βγαλμένα, πλήθος, στις θαλασσοβρεγμένες πέτρες τού βουνού, εκάθονταν άκίνητα, λιωζόμενα στον ήλιο. Άπάνω μοσχοβολιές τού λιβανιού, μοσχοβολιές κεριού καλού, που λιώνε άναμμένο, μοσχοβολιές βοτάνων τού βουνού, που στέγνοναν στον ήλιο, μοσχοβολιές μύλων και Ξηρών βασιλικών και κινδογιών και κλαδιών ευδομων, άπό τά καινούρια τ' άπόρροχηνα τών χωρικών, που μόλις βγήκαν άπό τά πεντοΐσια.

Κ' άπό μέσα, άπό την παλιά, την Βυζαντινή την εκκλησίτσα, γλυκειά, μαλακή, χαϊνετική, ή ψαμμοδία τού παπά : “Ω, τού παραδόξου θαύματος, ή πηγή της ζωής, έν μνημείω τίθεται και κλίμαξ προς ουράνον, ό τάφος γίνεται !... Κ' άπ' Ξσο, κόσμος και κόσμος. Χωριάτσους με πλουμιστά και άμορφες στοιές, χωριάτσουδες με κόκκινα μάγουλα και μαύρα μάτια δηρασμένα, και κεντητές, σαν κίμαξ με τά λουλούδια, ποδιές, και γορβιές που άναδαν θυσιάτα, και γυναικούδες, που άναδαν άπό φρένα φωτιές, να ψήσουνε τόν καρέ, όταν θά τελειώσε ή λειτουργία. Ζεστά νομού, μέσα σε καλάθια και σε πεστές καθαρές, κρεβτα οροψημμένα και τυριά σε κλειδοπιανάκια, και μεζεδές και οΐσα και κρασιά, μέσα σε μπουκάδες, που έβγαν' ό λαμός τους άπό τά σακούλια, σαν να πρόβαλλαν να ίδοινε τη γιορτή !...

Και σαν λικνισμένη άπό τούς κητούς τού λιβανιού, έρχόταν πάντα άπό μέσα άπό την εκκλησίτσα, την καταστολισμένη άπό λιακάδες και κεριά, ή φωνή τού λειτουργού :

**ΔΕΥΤΕ ΑΝΥΜΗΨΩΜΕΝ, ΛΟΑΙ, ΤΗΝ ΜΑΚΡΙΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΟΝ ΤΗΝ ΑΓΗΝΗΝ...**

Και χινόουσε τό σήμαντρο, άπ' Ξσο : —Ντιν - ντιν - ντιν - ντιν !... Ναν νάβηλε να άπηγήσώ τό μέγα της ήμέρας τό μυστήριό, και μέσα στους λειτουργομένους στο ναό, κ' άπ' Ξσο στον κοσιάκη, που περιέμενε, άνάβοντας φωτιές και προαρωσινάξοντας τό πανηγύρι, και κάπιο, στη γαλανή και μαβ ά θάλασσα, και πέρα, ως εκεί π' άστράφτανε στ' άσποργάλια τά χοχλιαδάκια, και πίσω στον κάμπο τόν Ξηρό, με τούς φρεσκαζοράνους και χρυσοστολιμένους άσκολόμους — σαν να γιορτάζανε κ'



—Νταμπαντούμ, ντούμ, ντούμ !...



Ήταν μιά παλιά Βυζαντινή εκκλησία

αυτό — και πέρα, στά ψηλά βουνά, όπου περήφανα στέκονταν κι' ορθά, σαν να άναμετρούσαντε με τον ήλιο, κι' άπάνω στον γαλάζιο και βλόχου τον ουρανό, και δάδες, στις άμυγδαλιές και τα άμυγδαλάκια και τις σπργανές, και μέσα στις φωνιές της γής, και των πιο μικρών εντόμων την τροχιά, και μέσα στις σπηλιές τις βαθιές, και στα σπηλιώτα τραγάκια, όπου κολιβάζονε θηρία, κι' άπάνω στην ένδρυνον τ' άεροκλώναρα, που στέκονταν τά πουλάκια, σαν νάβια, λίνα, ν' άσπρησόν το φοβερό μουσείο της σημειονής ήμερας :

Έν τή γεννήσει σου, σούλλημης άσπορος, έν τή κοιμήσει σου, νεκρούς άσφορος, θαύμα, έν θαύματι, διπλούν, συνέδραμε, Θεοτόκε !  
 Πώς γάρ ή άπειράνδρος, βρεφοτρόφος άγνεύουσα, πώς δέ ή Μητρόθεος, νεκροφόρος, μυρίζουσα...  
 ....Δι' εσχών των Άγίων Πατέρων ήμών. Κύριος ό Θεός ήμών. Τελείωσε ή λειτουργία.

—Ντούμ ! Ντούμ ! Ντούμ - ντούμ ! Ντούμ - ντούμ !...  
 Το νταούλι άρχισε, πουπουλιονίζοντας το κόμμα το μαλά, σαν ένα στομαχιώτη άόρατο, που κατανεί μέσα στα κεφάλια.  
 Άνοιχτηκαν τά φραγιά και τά κροσά κι' ό περισσότερο στρογγυλά κανε κοντά στην άκρογαλιά. Δροσιά άρχισε νά φουά από τή θάλασσα. Και μαζί με τά κροσά, άνοιξαν ό καινού και τά λαούτρη :

**Στην «Άρμυρή» τήν Παναγιά  
 θα πάω νά προσκυνήσω,  
 νά με βοηθήσ' ή χάρι της,  
 γιά νά εσ' άποχτήσω ! ! !**

Άξανα, δυνατό σούσουρο άκούστηκε.  
 —Τί είνε ; Τί συμβαίνει !...  
 —Τσακώθηκε ό Πάνος ό Κολός με τον Άρχοντογαύρο !...  
 Ή φωνές τους άκούγοντοσαν βραχνές και δυνατές :  
 —Ποιός είνε εκαιλουζάνος, μαρε άίμα !...  
 Σέ λίγο άντήχησε πάμ άλλο τοίφισμα, σαν νά ξεροπιγανίζόταν λάδι στή φωτιά :  
 —Τις δικές σου τις κομπές νά ίδης εσύ, όχι θά πής γιά τό δικό μου τό κορίτσι !...  
 Ήταν ή Κοτσολένη, που περιόχτησε από μιά φράσι τής Μαλάμης του Άρχιού.  
 —Είρηνη ήμιν ! σηκωνόταν κάτου - κάτου και φώναζε, από πάνω, ό παπάς. Άμαρτία είνε σήμερα, μαρε παιδιά ; Δέν φοβάσασε τή γά ο της !...  
 Και καθόταν πάμ, ύποψέλοντας :

**Δευτε άνυμνήσωμεν, λαοί,  
 τήν μακαρίαν τήν Παρθένον,  
 τήν άγνήν....**

Άπόγεια παιά. Οι ίσαιοι γέροντες, ή θάλασσα άναταράζεται, ή άκρογαλιά δένεται με τά κίματα, τό σμάντρο σημαίνει και τά τραγοιδία δυναμώνει :  
**Δέν στώπα γ'ώ, μικρούλα μου,  
 νά μνή έρής στην Παναγιά  
 με τήν ποδιά λυμένη ! ! !**

—Ντούμλον - ντούμ !... Ντούμλον - ντούμ !...  
 βούταν τά νταούλια στον άνδρουλο τά μαλά.  
 Άξανα ό Κοκονταής ό Στραβαλάς σηκώθηκε, μ' ένα καταστάρικο ποτήρι γεμάτο κοκαίνι, ξέχειλο... Έγώσος κατά τήν παρία τής άσπρης και ξανθής τής Μυγδαλιάς, που γλεντοίσε παρκαλά, άδέφους και βαδέρια, κουπιλάκι και σιμπετέροι, και τραγούδρε καναζά και πονεμένα κι' έπιδειχτικά, σαν νά τους προκαλούσε :

**Άχ, Παναγίτσα τής Γιαλιάς,  
 και κάνε μου τή χάρι,  
 του χρόνου ν' άφουμε κεριά,  
 οι δυο μαζού, ζευγάρι ! ! !**

—Βρέ σού, γιά ποιόν τά λές αυτά ;  
 —Όχι, βρέ, λάθος κάνεις !...  
 —Σ' άσου, βρέ Μήτσο, τ' είν' αυτά !...  
 —Μή, Τσιφάνια, γιά τό Θεό !...  
 —Γιάτ ! Γιάτ ! Μτάμ !...  
 —Άχ, ό έριμος κι' ό σκούτενος !...  
 —Συφοράάάάά μου !...  
 —Πάμε νά φύγουμε, μου λέει ό γερο-Τάσσης.  
 —Γιάτ ! Τί συμβαίνει ; Τ' είν' αυτά ;...  
 —Τί γάνα !... Σήμερα δια τά ζωντανά και τ' άψυχα, δια τά ζωντανά και τά φτερωτά, από τό πιο βαθιά μέσα στη γή σκοιάμε, ός τό πιο μικρό κοχλιάδι τής γιαλιάς, μερώνουν και ησιζάτουνε στή χάρι της !... Μόνο των άνδρατων ή καρδιάς και ή καρδιάς, ούτε μερώνουν ποτέ, ούτε και ήσυχία έχουν !... Πάμε, γιά νά φύγουμε !...  
 Και φύγαμε, χωρίς δάδλο νά μαλούσε και μ' ένα βάρος στην καρδιά...  
 Στην έκκλησία τά νταούλια τώρα είχαν πύψει. Τά τραγοιδία σόδαεαν κι' άκουζόντουσαν μόνο κάτι σολιές και σιγνές φωνασοιάς φωνές !...  
 Έταρνε νά νιχτόση παιά. Ήταν καρφός ν' άποτραδηχτούν οι άνδρουλα, γιά νά χωριόσουν τό ερηνικό τους παρηγόρι τά θηρία !...  
**ΣΤΑΜ, ΣΤΑΜ.**

ΣΚΕΨΕΙΣ, ΓΝΩΜΕΣ, ΑΙΣΙΟΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Τό δυσκολότερο πράγμα τού κόσμου είνε νά βρούς μιά καλήκαθητή και καλύτερη γυναίκα !...  
 Ή γυναίκα είνε μιά βραδιά, ή βραδιά γουστώθηκε έκαρτερωμένη.  
 Τό ευκολότερο κατά γιά τή άνδρα είνε ή παντοία.  
 Έκείνος που μαλάει κάτω από τό ζυγό τού γάμου, θέλει δάδλο ός τή στενή άρα της ζωής του.  
 Ή νύφη που δέν έχει πορεία, κρατάει έντονώς κλειστά τό στόμα της.  
 Ό άντίπαθος δέν έχει καλλία, σαποφόρος στο κορμί του.  
 Όπως είνε σήμερα ό γάμος, άποτέλει τό μαλαίτερο άποσπέρμα τού ανθρώπου.  
 Τριαντοστρωμάτος, άπαις παντοίχητα πτωχός !...  
 Όταν παίρνουμε ός πορεία μόνον άποσπέρμα, ή ματαίωση γιά τή γυναίκα μας, έρχεται άμέσως μετά τήν τελετή τού γάμου.  
 Τό πιο εύλαρο τού τής γής είνε ή γυναίκα !



Κάθε γυναίκα, άκόμα κι' ή πιο άθια κι' ή λιγότερη έξοικια, είνε σε θέση νά έρωτευθεί τον έξοικότερο και παντοίχητο άνδρα τού κόσμου.  
 Ή γυναίκα είνε ή πρώτη και ή τελευταία παρηγορία τού άνδρος.  
 Όκαλήκαθη ή ζωή τής γυναίκας άποφεί νά σπουδάσει σε τίποτα μόνον κροσάκια : Στήν πορεία, στην άκρογαλιά, την κοιλιά και τήν πύπη.  
 Φρόνιμος άνδρος είνε ό άνδρας αμην, που ποτε δέν έθεται τον παρηγορη άποσπέρμα τού άνδρα τών γυναικών.  
 Ή γυναίκα ός έρωτική άνοιά και κωμική ήμερα, ός κωμική όμοια ό έλεπ τής τή ζωής.  
 Ό έρωτας είνε μιά ούρανο ποση, την άπαις μιά φέρνει ή άφρα τού Παραδείσου.  
 Η άγάπη είνε τό μόνο αίσθημα, που άποφεί νά κωμική τα κωμική τού έρωτος.  
 Βλέπεις, με φαρισμιά ένα άνδρα. Τό βλέπεις και τό φαρισμιά, γιά δύο αήτες : Γιατί πεγγυόβαλε και γαλα είνε κωμικήκαθη. Άλλά — φρόσισε — κοντά σου έχεις μιά άλλη κωμικήκαθη, πού γουστώει αμην από τ' άνδρα, ένα άλλο κωμική, τή γυναίκα !...  
 Τό ν' άγαπάς, είνε τό ίδιο με τό ν' απαρνούεσαι τής τών Παραδείσου.  
 Τίποτα, με άπολύτως, τίποτα δέν άποφεί νά κωμικήκαθη τών έρωτικωμικών. Ό έρωτικωμικός, όταν έχει τήν κωμικήκαθη, γουστώει τών Παραδείσου, κι' όταν έχει τών Παραδείσου, φέλει άπολύκαθη τών ούρανο !...  
 Όπως ό ήλιος κωμική τό καρύ και άποχτηνεί τή λάμπη, έτσι κι' ό έρωτας κωμική πού ερωτικότεις : τής μενιάς, καρφιάς, ός τής κωμικής τής κωμικήκαθη.  
 Τό νά άποχτηνεί από τή γυναίκα νά κωμική ν' άγαπάς, είνε τό ίδιο σαν νά ζήτησης από τό λαλούδι νά κωμική ν' άνοιά.  
 Κατώτερο γιά τή γυναίκα σου και γιά τών πύλο σου.  
 Τό καλύτερο κωμικήκαθη στή γυναίκα τής τού καρφιάς ή ομοιά.  
 Ή ζήλια τής γυναίκας πορκατέλει άπολύκαθη τό ομοιά.

